

Hallituksen esitys eduskunnalle pääsystä korkeampaan koulutukseen Pohjoismaiden välillä tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi pääsystä korkeampaan koulutukseen Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen. Alkuperäinen sopimus on tullut voimaan vuonna 1997 ja sen tarkoituksena on syventää pohjoismaista yhteistyötä ja lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia hakeutua ja päästä korkeampaan koulutukseen toisessa Pohjoismaassa.

Sopimusta on muutettu siten, että se on voimassa toistaiseksi. Aiemmin sopimus on uusittu määrävuosiksi kerrallaan.

Sopimuksen ovat 25 päivänä huhtikuuta 2018 allekirjoittaneet Tukholmassa Tanskan, Suomen, Islannin ja Norjan edustajat. Ruotsin edustaja on allekirjoittanut sopimuksen 17 päivänä toukokuuta 2018. Sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet Suomen ulkoministeriölle muutossopimuksen hyväksymisestä. Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin osalta sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun Suomen ulkoministeriölle on niiden osalta ilmoitettu muutossopimuksen voimaantulosta.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

Pohjoismaiden välillä on 3 päivänä syyskuuta 1996 tehty sopimus pääsystä korkeakoulutukseen.

Sopimus tuli voimaan toukokuussa 1997 (SopS 23/1997 ja Ahvenanmaan osalta SopS 52/1997). Sopimuksen tarkoituksena on entisestään syventää pohjoismaista yhteistyötä ja lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia hakeutua korkeampaan koulutukseen toisessa Pohjoismaassa.

Sopimuksen mukaan toisessa Pohjoismaassa asuvalle hakijalle annetaan hakumahdollisuus korkeakoulutukseen samoilla tai vastaavanlaisilla ehdoilla kuin oman maan hakijoille. Hakija, joka on hakukelpoinen korkeakoulutukseen siinä Pohjoismaassa, jossa hän asuu, on hakukelpoinen myös muissa Pohjoismaissa. Sopimus sisältää määräyksiä valintamenettelyjen soveltamisesta, opintosuoritusten hyväksilukemisesta sekä tiedottamisesta. Sopimus sisältää myös maiden välisen korvausjärjestelmän.

Korvausjärjestelmä vaikuttaa Tanskan, Ruotsin, Suomen ja Norjan osuuteen pohjoismaisesta budjetista. Tanska, Suomi, Norja ja Ruotsi maksavat tai saavat kalenterivuositain korvausta opiskelijoistaan muissa Pohjoismaissa. Islanti ja pohjoismaiset itsehallintoalueet on sopimuksen mukaan vapautettu korvausjärjestelmästä.

Korvausjärjestelmän mukaan kunkin maan osuuteen pohjoismaisesta budjetista vaikuttaa muissa Pohjoismaissa opiskelevien, kotimaastaan opintotukea saavien korkeakouluopiskelijoiden määrä. Korvaus maksetaan 75 %:sta niistä opiskelijoista, jotka opiskelevat toisessa Pohjoismaassa, mutta saavat opintotukea kotimaastaan. Lyhytaikaisessa vaihdossa ja tutkijakoulutuksessa olevien opiskelijoiden määrä ei vaikuta maksuosuuteen.

Kolmivuotiskaudella 2009—2012 sopimukseen sisällytettiin kuluttajahintaindeksin (forbrugerprisindeks) mukainen korotus. Korotuksen määrittelee Tanskan tilastokeskus (Dansk Statistik). Opiskelijakohtainen korvaus vuonna 2018 on 30 740 DKK (noin 4100 euroa).

Sopimus sisältää määräyksiä, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan kuuluvat Ahvenanmaan toimivaltaan.

Muussa kuin kotimaassaan tutkintoa suorittavien korkeakouluopiskelijoiden määrä on sopimuksen voimassa ollessa kasvanut kaikissa Pohjoismaissa. Myös muissa Pohjoismaissa opiskelevien pohjoismaisten opiskelijoiden määrä on jonkin verran kasvanut. Suomessa on sopimuksen voimassa ollessa opiskellut vuosittain noin 150—200 maksuosuuteen vaikuttavaa pohjoismaista korkeakouluopiskelijaa. Viime vuosina suomalaisten toisiin Pohjoismaihin lähtevien tutkinto-opiskelijoiden määrä on kasvanut selvästi. (Lukuvuosi 1995—1996: 1 180 opiskelijaa, lukuvuosi 2014—2015: 1 470 opiskelijaa, lukuvuosi 2015—2016: 2052 opiskelijaa, lukuvuosi 2016—2017: 2393 opiskelijaa).

Toisessa Pohjoismaassa korkeakouluopintonsa suorittavien opintotuen saajien määrä luvun vuonna 2016—2017

<i>Yhteensä</i>	KORKEAKOULUTUS (yhteensä)				
↓Maahan/Maasta→	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Pohjoismaat kokonaisuudessaan	1 081	2 393	502	3 193	2 065
Tanska	-	266	280	2 538	1 140
Suomi	12	-	4	17	130
Islanti	67	14	-	37	57
Norja	322	117	69	-	738
Ruotsi	680	1 996	149	601	-

Lähde: KELA

Alkuperäisen sopimuksen 10 artiklan mukaan sopimus on voimassa vuoden 1999 loppuun, jollei ennen sitä toisin sovita. Pohjoismaiden ministerineuvoston päätösten mukaisesti sopimuksen voimassaoloaikaa on jatkettu vuosina 2000—2001, 2002—2003, 2004—2006, 2007—2009, 2009—2012, 2013—2015 ja 2016—2018 (SopS 23/2000, 90/2006, 89/2007, 22/2010, 94/2013 ja 73/2016).

Sopimuksesta teetettiin arviointi vuonna 2014. Sopimuksen keskeinen ydin on maksukorvausjärjestelmä, jolla on ensisijaisesti poliittinen merkitys Pohjoismaiden välisen korkean opiskelijaliikkuvuuden kansalliselle legitimoimiselle ja priorisoinnille. Suomen Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajakaudella 2016 sopimuksen jatkamisesta käytiin Suomen aloitteesta periaatteellinen keskustelu, koska tilanne oli 20 vuodessa muuttunut paljon muun muassa Euroopan unionin yhteistyön kehittymisen myötä. Sopimusvaltiot pitivät sopimusta ja sen voimassaolon jatkamista erittäin tärkeänä. Myös sopimuksen uusimisesta nyt neuvoteltaessa sopimusvaltiot ovat puoltaneet sopimuksen jatkamista.

Sopimuksen tallettajana toimii Suomen ulkoministeriö.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Sopimusta muutetaan siten, että se on voimassa kunnes toisin sovitaan. Muutosehdotuksen perusteluna on tavoite pienentää sopimuksen voimassaolon pidentämisen aiheuttamaa hallinnollista taakkaa.

3 Esityksen vaikutukset

Alkuperäisen sopimuksen mukaan Pohjoismaat Islantia lukuun ottamatta maksavat korvauksen opiskelijoistaan toisessa Pohjoismaassa. Kunkin maan korvausosuus otetaan huomioon lisäävänä tai vähentävänä tekijänä määriteltäessä maan maksuosuutta pohjoismaisen yhteistyön vuosittaiseen talousarvioon.

Sopimuksesta aiheutuva lisäävä vaikutus Suomen Pohjoismaisen yhteistyön talousarvioon vuonna 2016 oli noin 29,1 miljoonaa DKK (noin 3,9 miljoonaa euroa), vuonna 2017 noin 33,9 miljoonaa DKK (noin 4,5 miljoonaa euroa) ja vuonna 2018 sen arvioidaan olevan noin 43,7 miljoonaa DKK (noin 5,9 miljoonaa euroa).

Sopimuksen muuttaminen toistaiseksi voimassaolevaksi poistaa määräajoin tehtävän uusimisen vaatiman hallinnollisen työn. Sopimuspuoli voi irtisanoa sopimuksen kirjallisella ilmoituksella, ja sopimusta voidaan muuttaa muutossopimuksella, joten muutos ei vaikuta mahdollisuuteen tarvittaessa arvioida sopimuksen voimassaolon tarkoituksenmukaisuutta.

Sopimuksen merkitystä opiskelijoiden korkeakoulutukseen pääsyle ja liikkuvuuden lisääntymiselle maiden välillä on vaikea arvioida, sillä samanaikaisesti koulutukseen pääsyn edellytyksiä Euroopassa on edistetty usein kansainvälisin päätöksin ja sopimuksin. Sopimuksen voidaan arvioida omalta osaltaan vaikuttaneen siihen, että korkeakoulut kiinnittävät ulkomaisten hakijoiden yhdenvertaiseen kohteluun huomiota.

Sopimukseen on voitu myös vedota tilanteissa, joissa on ollut ilmeistä, että Pohjoismaiden kansalaisia ei ole kohdeltu samoin ehdoin.

Määräraha Suomen maksuosuutta varten Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon on varattu ulkoministeriön momentille 24.90.66.

4 Asian valmistelu

Sopimuksen muuttamista valmisteltiin Pohjoismaiden ministerineuvoston koulutuksen ja tutkimuksen virkamieskomiteassa (ÄK-U) vuodenvaihteessa 2017—2018. Suomi on koordinoitunut sopimuksen allekirjoitusprosessia yhdessä Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön kanssa.

Sopimuksesta ja sen muutossopimuksen allekirjoittamisen tarkoituksenmukaisuudesta on pyydetty lausunnot ulkoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta.

Raha-asiaainvaliokunta puolsi muutossopimuksen allekirjoittamisvaltuuksien myöntämistä ja valtioneuvoston yleisistunto hyväksyi esittävänsä allekirjoitusvaltuuksien myöntämistä 5 päivänä huhtikuuta 2018. Tasavallan presidentti myönsi valtioneuvoston esittelystä allekirjoitusvaltuudet 6 päivänä huhtikuuta 2018. Muutossopimus on Suomen, Tanskan, Norjan ja Islannin osalta allekirjoitettu 25 päivänä huhtikuuta 2018. Ruotsin osalta muutossopimus on allekirjoitettu 17 päivänä toukokuuta 2018.

Hallituksen esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, Suomen Ylioppilaskuntien Liitto SYLL-

tä, Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOKilta, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFILta, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENELta, ulkoministeriöltä ja valtiovarainministeriöltä. Määräajan kuluessa lausunnon ovat antaneet Turun, Helsingin ja Oulun yliopistot, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Metropolia-ammattikorkeakoulu, Karelia-ammattikorkeakoulu ja Yrkeshögskolan Arcada, Suomen Ylioppilaskuntien liitto SYL, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene sekä ulkoministeriö. Kaikissa lausunnoissa on kannatettu esitystä. Hallituksen esityksessä on otettu huomioon ulkoministeriön esittämät lähinnä teknisluontoiset muutosehdotukset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Sopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

1 artikla. Artiklan mukaan muutetaan alkuperäisen sopimuksen 10 artiklan toinen kappale, joka koskee sopimuksen voimassaoloaikaa. Sopimus on voimassa, kunnes toisin sovitaan.

2 artikla. Artiklassa määrätään muutossopimuksen voimaantulosta.

3 artikla. Artiklassa määrätään sopimuksen tallettamisesta. Muutossopimuksen alkuperäiskappale talletetaan Suomen ulkoministeriöön, joka toimittaa siitä muille sopimuspuolille oikeaksi todistetut jäljennökset.

2 Voimaantulo

Muutossopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet Suomen ulkoasiainministeriölle muutossopimuksen hyväksymisestä. Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin osalta sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun Suomen ulkoministeriölle on niiden osalta ilmoitettu muutossopimuksen voimaantulosta.

Sopimus sisältää määräyksiä, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan kuuluvat Ahvenanmaan toimivaltaan.

3 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan suostumus on muun muassa tarpeen, jos sopimus aiheuttaa Suomelle sellaisia huomattavia toistuvia kustannuksia tai kertamenoja, joita ei voida kattaa jo talousarviossa olevilla määrärahoilla tai budjettivaroilla.

Sopimus ei sisällä lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, mutta se aiheuttaa sellaisia toistuvia ja merkittäviä kustannuksia, joiden vuoksi eduskunnan on hyväksyttävä sopimus. Vuoden 2017 Suomen maksuosuus oli n. 4,5 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 summan voidaan arvioida olevan 5,8 miljoonaa euroa.

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, joten sopimuksen hyväksymisestä voidaan päättää äänten enemmistöllä. Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi pääsystä korkeampaan koulutukseen Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä tehdyn

HE 151/2018 vp

sopimuksen muuttamisesta 25 päivänä huhtikuuta ja 17 päivänä toukokuuta 2018 tehdyn sopimuksen.

Helsingissä 27 päivänä syyskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen

Sopimusteksti

SOPIMUS TANSKAN, SUOMEN, ISLANNIN, NORJAN JA RUOTSIN VÄLILLÄ PÄÄSYSTÄ KORKEAMPAAN KOULUTUKSEEN TEHDYN SOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA

Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin hallitukset (jäljempänä sopimuspuolet), jotka ovat sopineet Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä pääsystä korkeampaan koulutukseen 3 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn sopimuksen (jäljempänä sopimus) muuttamisesta

- noottienvaihdolla 13 päivänä maaliskuuta 2000 Pohjoismaiden ministerineuvoston 1 päivänä kesäkuuta 1999 tekemän päätöksen mukaisesti,
- noottienvaihdolla 3 päivänä marraskuuta 2006 Pohjoismaiden ministerineuvoston 1 päivänä joulukuuta 2000, 4 päivänä kesäkuuta 2003 ja 1 päivänä marraskuuta 2006 tekemien päätösten mukaisesti,
- 23 päivänä huhtikuuta 2009 tehdyn sopimuksen mukaisesti, sekä
- 31 päivänä lokakuuta 2012 tehdyn sopimuksen mukaisesti,
- 2 päivänä marraskuuta 2015 tehdyn sopimuksen mukaisesti
- Pohjoismaiden ministerineuvoston 26 päivänä maaliskuuta 2018 tekemän päätöksen mukaisesti
- ja pitävät tarkoituksenmukaisena muuttaa ja jatkaa sopimuksen voimassaoloa; ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Muutetaan sopimuksen 10 artiklan toinen kappale kuulumaan seuraavasti:
Sopimus on voimassa kunnes toisin sovitaan.

2 artikla

Tämä muutossopimus tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet Suomen ulkoministeriölle hyväksyneensä muutossopimuksen.

Tämä muutossopimus on voimassa niin kauan kuin sopimus on voimassa.

Färsaarten ja Grönlannin sekä Ahvenanmaan osalta muutossopimus tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun Suomen ulkoministeriölle on ilmoitettu, että muutossopimus tulee sovellettavaksi Färsaarten ja Grönlannin sekä Ahvenanmaan osalta.

Suomen ulkoministeriö ilmoittaa muille sopimuspuolille näiden ilmoitusten vastaanottamisesta ja muutossopimuksen voimaatuloajankohdasta.

3 artikla

Tämän muutossopimuksen alkuperäiskappale talletetaan Suomen ulkoministeriöön, joka toimittaa siitä muille sopimuspuolille oikeaksi todistetut jäljennökset.

HE 151/2018 vp

Tämän muutossopimuksen allekirjoittavat Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin opetusministerit. Sopimus on laadittu yhtenä kappaleena tanskan, suomen, islannin, norjan ja ruotsin kielellä. Kaikki tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset.

Tanskan hallituksen puolesta, Tukholmassa 25 päivänä huhtikuuta 2018:

Suomen hallituksen puolesta, Tukholmassa 25 päivänä huhtikuuta 2018:

Islannin hallituksen puolesta, Tukholmassa 25 päivänä huhtikuuta 2018:

Norjan hallituksen puolesta, Tukholmassa 25 päivänä huhtikuuta 2018:

Ruotsin hallituksen puolesta, Tukholmassa 17 päivänä toukokuuta 2018.